

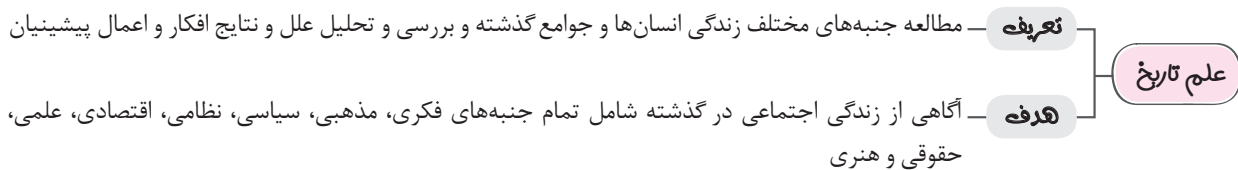
درس اول: (تاریخ و تاریخ نگاری)

درسنامه

معنا و مفهوم واژه تاریخ	
۱	تاریخ به مفهوم حوادث گذشته
منظور	مجموعه حوادث و رویدادهایی که فرد یا جامعه از سر گذرانده است.
مثالها	تاریخ ایران تاریخ باستان پر از جنگ و کشورگشایی است.
۲	تاریخ به مفهوم علم تاریخ
منظور	علم و روش علمی که به وسیله آن، رویدادهای گذشته براساس شواهد و مدارک، مطالعه و تحلیل می‌شوند.
مثالها	تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان تاریخ را باید به شیوه‌ی علمی و روشمند نوشت.
۳	تاریخ به مفهوم تعیین وقت یک رویداد
منظور	تعیین روز و ماه و سال
مثالها	تقویم سالانه هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش‌آموزی مدرسه تعیین نشده است.

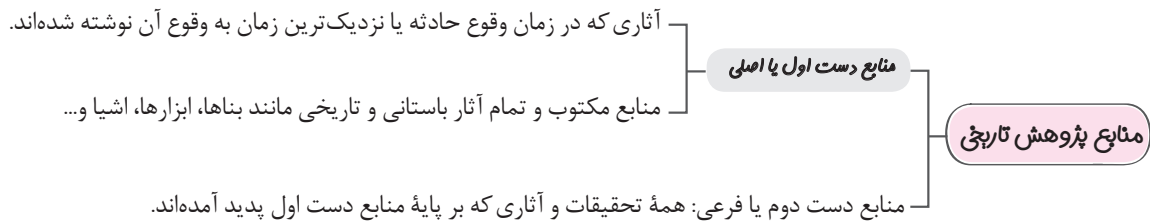
ویژگی‌های رویدادهای تاریخی

- دور از دسترس‌اند.
- قابل مشاهده نیستند.
- نمی‌توان آنها را به طور مستقیم درک کرد.
- با استفاده از شواهد و مدارک قابل شناخت‌اند.
- تکرارناپذیرند.
- قابل تجربه نیستند.
- مجزا و مستقل نیستند.
- با یکدیگر رابطه علت و معلولی دارند.

پیشینه تاریخ نگاری				
آغاز	حدود ۵ هزار سال پیش، پس از اختراع خط			
پيامد	جلب توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادها			
نمونه‌ها	۱	تاریخ نگاری	کشور	مصر باستان
			قدمت	بیش از ۴ هزار سال
			محتوا	نام تعدادی از فراعنه و برخی حوادث دوران آنان
۲	سنگ‌نوشته‌های دوران هخامنشیان و ساسانیان			
۳	«خدای‌نامه‌ها» در زمان ساسانیان			
آغاز تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن				
زمان	قرن ۵ پیش از میلاد			
مکان	یونان باستان			
توسط چه کسی؟	هرودت	ملقب به «پدر تاریخ»		
		کتاب تاریخ هرودت	۱. کهن‌ترین و کامل‌ترین کتاب تاریخی عصر باستان است. ۲. بیشتر مطالب آن شرح جنگ‌های یونان و ایران است.	
نکته مهم	عامل اصلی گسترش علم تاریخ در یونان باستان، رواج و رونق ادبیات و فلسفه بود.			
تاریخ نگاری در دوران اسلامی				
مورخان دوران اسلامی	شیوه کار	✓	تنظیم، ثبت و نگارش وقایع	
		✓	بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان	
		✗	بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی	
	نحوه دسترسی به منابع	✗	اهمیت به مسائل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی	
		۱	همراهی حاکمان در مسافرت‌ها و جنگ‌ها به عنوان منشی	
		۲	دسترسی به اسناد و مدارک دولتی	
تاریخ نگاری نوین				
آغاز	دوره رنسانس (حدود قرن‌های ۱۳ تا ۱۷ م.)			
اساس	۱	سنجش دقیق منابع		
	۲	استناد به اسناد و مدارک معتبر		
	۳	دوری از داستان‌پردازی		
ویژگی‌ها	۱	همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته را در برمی‌گیرد.		
	۲	تمام جنبه‌های زندگی مردم و جوامع گذشته بررسی می‌شود.		
	۳	زمینه‌ها، علت‌ها، نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی را بررسی و تحلیل می‌کند نه فقط ثبت و نقل آنها را.		
	۴	از یافته‌های علوم و فنون مختلف (باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا و...) استفاده می‌شود.		

پژوهش در تاریخ		
ویژگی‌ها	مراحل	
۱. موضوع تحقیق باید تازه و غیر تکراری باشد. ۲. موضوع تحقیق باید دارای اثر و فایده باشد. ۳. محقق باید موضوعی را برگزیند که دارای منابع و اطلاعات کافی باشد.	انتخاب موضوع	۱
۱. پرسش‌ها هدف پژوهش را مشخص می‌کنند. ۲. پرسش‌ها مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند. ۳. اغلب از زمینه‌ها، علل، آثار و نتایج رویدادها و نقش افراد و گروه‌های درگیر پرسش می‌شود.	تدوین پرسش‌های تحقیق	۲
۱. پژوهشگر میزان اعتبار، دقت و صحت منابع و اسناد تحقیق را ارزیابی می‌کند. ۲. محقق باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.	شناسایی منابع	۳
استخراج، تنظیم و دسته‌بندی اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق از منابع و اسناد تاریخی	گردآوری و تنظیم اطلاعات	۴
۱. نیاز مورخ به روش‌ها و مهارت‌های خاص ۲. کار مورخان شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد. ۳. مورخ به دنبال اسناد و مدارکی است که اطلاعاتی را درباره زندگی مردم در روزگاران گذشته در اختیار قرار می‌دهند.	تحلیل و تفسیر اطلاعات	۵
استخراج نتایج و یافته‌های تحقیق و ارائه آن در قالب گزارش علمی توسط پژوهشگر	گزارش یافته‌های پژوهش	۶

فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ

۱. منبع شناخت و تفکر:

■ پرورش قوه شناخت و تفکر از راه مطالعه سرگذشت انسان‌ها و جوامع گذشته.

■ افزایش قوه درک و مهارت اندیشه‌ورزی از راه جست‌وجوی شواهد و مدارک تاریخی و تحلیل و تفسیر علت‌ها، آثار و نتایج آنها.

۲. بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده:

■ فهم اینکه فرهنگ‌ها و جوامع بشری چگونه و تحت تأثیر چه عوامل و شرایطی به وجود آمده، پیشرفت کرده و به وضعیت امروزی رسیده‌اند.

■ کمک در ارزیابی و شناخت درست اوضاع و شرایط کنونی جامعه خود و سایر جوامع و ترسیم افق آینده

۳. تقویت حس میهن‌دوستی و هویت ملی:

■ خودآگاهی و یگانگی بیشتر افراد جامعه با آگاهی از گذشته مشترکشان.

■ پیداکردن درک درستی از هویت و کیستی خود و چگونگی رسیدن به جایگاه کنونی.

■ حفظ هویت در طول تاریخ

■ دوام آوردن در برابر حوادث عظیم و ممانعت از فروپاشی جامعه و فرهنگ ایرانی.

■ بی‌بردن به ارزش و اهمیت میراث فرهنگی و کوشش در حفظ و نگهداری آن.

۲/۵	<p>۱. جمله‌های درست یا نادرست را مشخص کنید.</p> <p>(الف) در مرحله شناسایی منابع، پژوهشگر، میزان اعتبار، دقت و صحت آنها را ارزیابی می‌کند. (فرزادگان فاش - ۱۴۰۱)</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>(ب) اساس تاریخ‌نگاری نوین بر سنجش دقیق منابع و استناد به اسناد و دوری از داستان‌پردازی بود. (مبکران - ۹۸)</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>(ج) رویدادها و تحولات تاریخی در نتیجه رفتار متقابل انسان‌ها با یکدیگر و با طبیعت، پدید آمده‌اند.</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>(د) تدوین خدای نامک‌ها در دوره سلوکی و اشکانی نشان از توجه ایرانیان به ثبت و ضبط وقایع تاریخی دارد.</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p> <p>(ه) بیشتر مطالب کتاب تاریخ هروودت شرح جنگ‌های روم و ایران باستان است.</p> <p>درست ☐ نادرست ☐</p>	۱
۲	<p>۲. جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.</p> <p>(الف) قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده است که بیش از قدمت دارد. (تیزهوشان سیستان و بلوچستان - ۱۴۰۱)</p> <p>(ب) تاریخ‌نگاری در مفهوم کامل آن از قرن پیش از میلاد در یونان باستان و با ظهور مورخ بزرگی مانند آغاز شد.</p> <p>(تیزهوشان سیستان و بلوچستان - ۱۴۰۱)</p> <p>(ج) بقایای بناها، کاخ‌ها، آتشکده‌ها، پل‌ها، آب‌بندها، کاروانسراها و... جزء منابع در مطالعه تاریخ هستند. (فرزادگان کرج - ۱۴۰۰)</p> <p>(د) رویدادهای تاریخی مجزا نیستند و با یکدیگر رابطه دارند. (شاهد - ۱۴۰۱)</p>	۲
۲/۵	<p>۳. گزینه مناسب را انتخاب کنید.</p> <p>(الف) تدوین و نگارش «خدای‌نامه» در زمان را می‌توان نمونه‌ای از دل‌بستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی دانست.</p> <p>(۱) مادها (۲) هخامنشیان (۳) اشکانیان (۴) ساسانیان</p> <p>(ب) علت گسترش علم تاریخ در میان یونانیان باستان چه بود؟</p> <p>(۱) رواج و رونق ادبیات و فلسفه (۲) توجه به علم نجوم و ریاضیات (۳) آشنایی با کتاب‌های مورخان مسلمان ایرانی (۴) توجه به علم باستان‌شناسی و سکه‌شناسی</p> <p>(ج) کدام مورد از معیارهای انتخاب موضوع پژوهش‌های تاریخی <u>نمی‌باشد</u>؟</p> <p>(۱) موضوع تحقیق تازه باشد و تکراری نباشد. (۲) باید دارای اثر و فایده‌ای باشد. (۳) منابع و اطلاعات کافی در مورد آن موجود باشد. (۴) گسترده و دامنه‌دار باشد.</p> <p>(د) کدام گزینه از منابع دست اول یا اصلی <u>نمی‌باشد</u>؟</p> <p>(۱) تاریخ هروودت (۲) کتیبه بیستون (۳) منشور کورش (۴) تاریخ ایران باستان پیرنیا</p> <p>(ه) کدام مورد از ویژگی‌های رویدادهای تاریخی <u>نمی‌باشد</u>؟</p> <p>(۱) تکرارناپذیر و قابل مشاهده نیستند. (۲) با یکدیگر رابطه علت و معلولی ندارند. (۳) دور از دسترس‌اند و قابل مشاهده نیستند. (۴) باید با استفاده از شواهد و مدارک آنها را شناخت.</p>	۳
۳/۵	<p>۴. به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>(الف) قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده به چه خطی نگارش یافته است؟ (فرزادگان هاز نهران - ۱۴۰۱)</p> <p>(ب) آخرین مرحله پژوهش در تاریخ چیست؟ (فرزادگان ایلام - ۹۹)</p> <p>(ج) معنای واژه تاریخ در جمله «تاریخ ایران باستان به دو بخش قبل و بعد از مهاجرت آریایی‌ها تقسیم می‌شود» چیست؟ (فرزادگان ننگرود - ۹۹)</p> <p>(د) در مراحل پژوهش تاریخ، «ارائه حرف جدید و شباهت کار به کارآگاهان پلیس» در کدام مرحله دیده می‌شود؟ (فرزادگان ننگرود - ۹۹)</p> <p>(ه) از چه زمانی به تدریج توجه انسان به ثبت و نگارش رویدادهای عصر خود جلب شد؟</p> <p>(و) قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده چه محتوایی دارد؟</p> <p>(ز) به دنبال کدام رویداد به تدریج علم تاریخ متحول شد و شیوه نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد؟</p>	۴